

เข้าไป เย็นกลับ ๑ วัน กักับการเดินทางเพื่อเรียนรู้

โครงการ

ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กับวัฒนธรรมการเกษตรชุมชน

(อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา)

วันเสาร์ที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

- ๑ -

แนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคำที่ประชาชนชาวไทยได้ยินกันมาอย่างต่อเนื่องตลอด ๒๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งหลายภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ภาคราชการ และภาคเอกชนต่างพยายามน้อมนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในองค์กร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

เมื่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกน้อมนำไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ทำให้ความหมายและรูปแบบการปฏิบัติเริ่มหลากหลายและเบี่ยงเบนไปจากกรอบแนวคิดหลัก วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยและพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป โดยมีความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียรพยายาม มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

“เศรษฐกิจพอเพียง” ไม่จำเป็นต้องต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์หรือสิ่งทันสมัยต่าง ๆ ทุกคนในสังคมสามารถนำไปใช้ได้ แต่มักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการใช้จ่ายอย่างขี้เหนียว การห้ามเป็นหนี้ การยอมรับสภาพ หรือการไม่ชวนชวายเป็นสิ่งใด ความหมายที่ลึกซึ้งของเศรษฐกิจพอเพียงคือการคำนึงถึงความพอประมาณ คือให้ทำอะไรด้วยความพอดี ไม่มาก หรือน้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ดำเนินชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง เปรียบเสมือนการสร้างเสาเข็ม สร้างฐานให้แข็งแรงมั่นคง ไม่ว่าจะพายุใด ๆ เข้ามา หรือจะต่อเติมสร้างเพิ่มในภายหลัง บ้านก็จะยังคงยืนหยัดอยู่ได้

พระบรมราโชวาทเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้คนไทยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความว่า

“...การพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่วางแผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

หากพิจารณาพระบรมราโชวาทให้ดีๆ จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีความเป็นห่วงประเทศชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเวลานั้นเป็นช่วงที่ประชาธิปไตยกำลังแบ่งบาน เนื่องจากเป็นช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ไม่นานนัก อีกทั้งเป็นช่วงที่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ ซึ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้โตแบบก้าวกระโดด พัฒนาอุตสาหกรรมแทนการนำเข้า ประเทศมีหนี้มากเพราะต้องกู้เงินจากต่างประเทศ ซึ่งในการชำระหนี้คืนนั้นก็โดยวิธีส่งออกสินค้าเกษตร จึงทำให้ต้องเพิ่มการผลิตสินค้าเกษตร เป็นผลให้ต้องลดพื้นที่ปลูกป่าและปลูกพืชเศรษฐกิจแทน พระองค์จึงพระราชทานหลักปรัชญาให้คนไทยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนไม่ก้าวกระโดด อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท และในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ปีเดียวกันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังได้พระราชทานแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งหนึ่งไว้อย่างกระชับชัดเจน ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความว่า

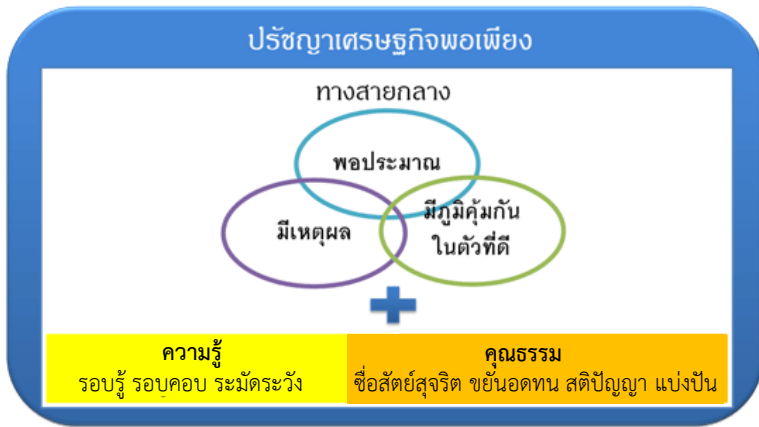
“...คนอื่นจะว่าอะไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้มล้ม ว่าเมืองไทยเซย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งสมัยใหม่ แต่เราอยู่พออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะทำให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ง กำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวด ทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำ พอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...”

พระราชดำรินี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเน้นถึง พอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ ซึ่งกระชับแต่มีความหมายชัดเจน คนไทยส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเลยทำให้ขาดความสนใจ จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก พนักงานถูกปลดเป็นจำนวนมาก ค่าเงินบาทถูกลดค่าลงอย่างมาก ผู้ประกอบการล้มละลายจำนวนมาก ช่วงเวลานั้นเองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งหนึ่ง ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ความว่า

“...ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็

มาบอกว่าล้ำสมัย จริง อาจจะล้ำสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกว่าจะไม่หุรหุรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้...”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จนปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศเริ่มคลี่คลาย นับว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ช่วยให้พสกนิกรสามารถผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนั้นไปได้ และปัจจุบันแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกน้อมนำมาใช้อย่างต่อเนื่องและกว้างขวางมากขึ้นทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานต่าง ๆ ดังจะเห็นจากผลลัพธ์ของหลายต่อหลายท่านที่ปฏิบัติตามและพบทางออกของชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้ และมีความสุขอย่างแท้จริง

ห่วงที่ ๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ห่วงที่ ๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ห่วงที่ ๓. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

เงื่อนไข ๑. เงื่อนไขความรู้ องค์ประกอบในการทำงานทุกอย่างต้องเริ่มต้นจากความรู้ ซึ่งต้องรู้ลึก รู้กว้าง และสามารถนำวิชาการต่าง ๆ นั้นมาวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบและระมัดระวัง เพราะหากไม่มีความรู้ การนำไปปฏิบัติอาจมีปัญหา

เงื่อนไข ๒. เงื่อนไขคุณธรรม จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สถานที่ตามโครงการ

ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับวัฒนธรรมการเกษตรชุมชน

(อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา)

วันเสาร์ที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

สวนลุงไกร: เป็นสวนผักปลอดสารพิษ มีพื้นที่กว่า ๑๕ ไร่ ก่อตั้งโดย **คุณลุงไกร ชมน้อย** ซึ่งเคยใช้ชีวิตอยู่เมืองนอกถึง ๑๒ ปี ก่อนมาลงหลักปักฐานบุกเบิกการปลูกพืชเมืองหนาวที่วังน้ำเขียวเพราะที่นี่มีอากาศหนาวตลอดทั้งปี วิธีการที่ลุงไกรใช้นั้นนับว่าเป็นเกษตรกรตัวอย่างแห่งบ้านสุขสมบูรณ์ โดยใช้วิถีเกษตรแบบพอเพียง มีแนวคิดที่จะอยู่อย่างธรรมชาติ ซึ่งสามารถที่จะอยู่กับศัตรูพืชอย่างสันติวิธี และกว่าจะมาถึงวันนี้ได้ก็ต้องใช้ความอดสาหัส เนื่องจากเป็นแนวคิดใหม่ที่จะปลูกพืชผักเมืองหนาวในแผ่นดินอีสาน นอกจากนั้นลุงไกรเองก็มีวิธีการมองหาผักใหม่ ๆ มาทดลองปลูกและสำรวจความต้องการอย่างสม่ำเสมอ ใช้วิธีขายตรงและเป็นคนเลือกตลาดเอง โดยในสมัยก่อนผักของลุงไกรเป็นที่ต้องการของร้านอาหาร ห้างฯ ใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ แต่ปัจจุบันลุงไกรขายผักที่สวนของตัวเองเท่านั้น สวนลุงไกรจึงผลิตผักปลอดสารพิษปลอดตลาดได้ตลอดทั้งปี อาทิ ผักกาดแก้ว สลัดครอสเรตไฮ้คัปเดตอร์เฮด สลัดใบแดง ปีทูท มะเขือเทศราชินี ฟักทอง ข้าวโพดสองสี เป็นต้น

นักท่องเที่ยวที่แวะมาวังน้ำเขียวนอกจากจะได้เลือกซื้อผักปลอดสารพิษที่เก็บมาจากแปลงสด ๆ ที่สวนลุงไกรแล้ว ยังมีโอกาสเห็นการโชว์เพลงสไตล์คันทรี่ซึ่งลุงไกรขับร้องกล่อมให้ผักฟัง แสดงถึงความรักที่มีต่อผักและวิถีเกษตรกร นักท่องเที่ยวที่แวะเข้ามาก็มักจะเห็นลุงไกรบรรเลงเพลงโฟล์กซองอย่างมีความสุขเสมอ ๆ นอกจากนั้นยังสามารถเดินดูแปลงผักที่อยู่ข้าง ๆ กันได้อีกด้วย นับว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แปลกแหวกแนวแต่น่ารักไปอีกแบบ นอกจากนั้นที่สวนลุงไกรยังมีรีสอร์ทสไตล์ธรรมชาติที่ชื่อว่า **วังน้ำเขียววิลเลจ** ไว้รับบริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

(ที่มา: <http://www.zthailand.com/place/suan-lung-krai-farm-wang-nam-khiao-nahhon-ratchasima/>)

ผาเก็บตะวัน: ตั้งอยู่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ๑๑ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นจุดชมวิวยอดนิยมที่สวยงาม สามารถชมพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าในยามเย็น และเป็นที่ตั้งของหลักแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดนครราชสีมาที่ใหญ่ที่สุด โดยที่ผาเก็บตะวันจะมีกิจกรรมปลูกป่ากันด้วยการยิงเมล็ดพันธุ์พืช ด้วยหนังสติ๊ก เมล็ดพันธุ์พืชมีทั้งเมล็ดมะค่าโมงและเมล็ดลานหรือ "ลูกลาน" บริการด้วยราคาถุงละ ๑๐ บาท

ฟาร์มเห็ดมิสเตอร์มัทซึมู: เป็นฟาร์มที่มีการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของเห็ดหอม เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดออริจิ ซึ่งเห็ดทั้ง ๓ ประเภทนี้จะชอบอากาศหนาวกว่า ๑๐ องศาเซลเซียส จึงทำโรงเรือนติดตั้งเครื่องทำความเย็น ปัจจุบันเพาะเห็ดทั้งหมด ๖ ชนิดคือ เห็ดหอม เห็ดโคนญี่ปุ่น เห็ดออริจิ เห็ดหัวลิง เห็ดหลินจือ ผลผลิตทั้งหมดส่วนหนึ่งวางขายที่หน้าฟาร์ม และอีกส่วนหนึ่งส่งตามร้านอาหาร รีสอร์ทในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว ส่วนเห็ดที่ตกเกรดจะนำไปแปรรูป อาทิ เห็ดหอม เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดหัวลิง นำไปดองซีอิ๊วบรรจุกระปุกขนาด ๒๔๐ กรัม ขาย ๖๐ บาท เห็ดดองสามรส หมูยอเห็ดหอม น้ำพริกเห็ด เห็ดหลินจืออบแห้ง เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจำหน่ายภายใต้เครื่องหมายการค้า "มิสเตอร์มัทซึมู" (Mister Mushroom)

การเพาะเห็ดระบบปิดในโรงเรือนสามารถป้องกันโรคได้ดี ที่สำคัญเห็ดที่เพาะในโรงเรือนห้องเย็นจะมีดอกที่สวยงาม ขนาดโตกว่า ๑ เท่าตัว รสชาติดี อย่างเห็นหัวลิง ออริจิ จะใช้อุณหภูมิราว ๑๐-๑๕ องศาเซลเซียส เห็ดหอม เห็ดโคนญี่ปุ่นราว ๑๕-๑๗ องศาเซลเซียส เป็นต้น

"ลูกค้าหลักจะมาที่ฟาร์ม บางวันหากเป็นวันหยุดมีลูกค้ามาเป็นคณะถึง ๒๐ คันรถบัส และมีรถยนต์ส่วนตัว และรถตุ๊กอีก เห็ดวางขายหน้าฟาร์ม เห็ดหัวลิงราคา กิโลกรัมละ ๓๐๐ บาท เห็ดหอม เห็ดโคนญี่ปุ่น ราคา กิโลกรัมละ ๒๔๐ บาท เห็ดหัวลิงแห้ง เห็ดหลินจือ กิโลกรัมละ ๒,๐๐๐ บาท และเห็ดนางฟ้า กิโลกรัมละ ๗๐ บาท ในแต่ละวันจะขายได้นับแสนบาท ขณะที่ค่าใช้จ่ายก็สูงพอสมควร โดยเฉพาะค่าไฟ และค่าแรงงานหลายสิบคน"

(ที่มา : http://ifarm.in.th/index.php?option=com_content&view=article&id=122:2010-02-05-02-58-51)

จัดโดย
สำนักพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรมการเกษตร
สถาบันภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาราชนครินทร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

